

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 1 november 2012

Mål nr

T 950-11

KLAGANDE

If Skadeförsäkring AB (publ), 516401-8102

106 80 Stockholm

Ombud: Försäkringsjurist ML

Samma adress

MOTPART

HU

Ombud: Advokat UJ

SAKEN

Trafikskadeersättning

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2011-01-27 i mål T 4306-09

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom fastställer Högsta domstolen tingsrättens domslut såväl i själva saken som beträffande rättegångskostnad.

Med ändring av hovrättens dom i fråga om rättegångskostnader befriar Högsta domstolen If Skadeförsäkring AB från skyldigheten att ersätta HU för rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten samt förpliktar Högsta domstolen HU att ersätta If Skadeförsäkring AB för rättegångskostnad i hovrätten med 10 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 27 januari 2011 till dess betalning sker.

HU ska ersätta If Skadeförsäkring AB för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 15 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

If Skadeförsäkring har yrkat att Högsta domstolen ska lämna HUs talan utan bifall.

If Skadeförsäkring har vidare yrkat att Högsta domstolen ska dels befria If Skadeförsäkring från skyldigheten att ersätta HU för hennes rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten, dels tillerkänna If Skadeförsäkring ersättning för egna rättegångskostnader i samma instanser med där yrkade belopp.

HU har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Frågan i Högsta domstolen

1. HU var på morgonen den 14 februari 2005 på väg till sitt arbete. I samband med att en plogbil kom körande mot henne på gångbanan blev hon tvungen att gå ned från trottoaren och ut på vägbanan. Hon halkade och föll därvid så illa att hon bröt foten. Som statligt anställd omfattades hon av en trygghetsförsäkring för arbetsskada som har tecknats mellan parter på den statliga arbetsmarknaden genom Avtal om ersättning vid personskada (PSA). Hon fick ur försäkringen ersättning för ideell skada med 110 000 kr avseende lyte och men. HU har i detta mål begärt att If Skadeförsäkring, som höll plogbilen trafikförsäkrad vid olyckstillfället, ska betala trafikskadeersättning till henne med 97 000 kr avseende lyte och men. If Skadeförsäkring har gjort gällande att HU har rätt till trafikskadeersättning, men inte utöver vad hon redan erhållit ur trygghetsförsäkringen PSA.
2. Frågan i Högsta domstolen är således om det förhållandet att HU har fått ersättning ur trygghetsförsäkringen PSA medför att hon inte är berättigad till ytterligare ersättning ur trafikförsäkringen för samma skada.

Samordningsfrågor beträffande trafikförsäkring och trygghetsförsäkring

3. Ersättning enligt trygghetsförsäkringen PSA utgår på grund av arbetsskada. Som arbetsskada ersätts, såvitt nu är av intresse, oberoende av visad vårdslöshet skada till följd av olyckshändelse under färd till eller från arbetet, om färden föranleddes av och stod i nära samband med arbetet (färdolycksfall). Ersättningen omfattar bl.a. lyte och annat stadigvarande men som ska bestämmas enligt skadeståndsrättsliga regler.
4. Trafikskadeersättning utgår enligt 8 § trafikskadelagen (1975:1410) för person- eller sakskada som uppkommer i följd av trafik här i landet med motordrivet fordon. Ersättningen utgår oberoende av visad vårdslöshet och den beräknas enligt skadeståndsrättsliga principer.
5. Ersättning från trygghetsförsäkringen PSA och trafikskadeersättningen sammanträffar normalt inte. I trygghetsförsäkringen PSA anges att färdolycksfall som täcks av trafikskadelagen inte berättigar till ersättning. Trygghetsförsäkringen är således underordnad trafikförsäkringen varför ersättning inte utgår för färdolycksfall där trafikförsäkringspliktigt fordon är involverat. Om någon har erhållit ersättning ur trygghetsförsäkringen PSA och kräver ersättning även ur trafikförsäkringen, uppstår likväl ett fall av sammanträffande av ersättningar och samordning blir nödvändig.
6. Av 9 § trafikskadelagen följer att samordning av trafikskadeersättning och annan ersättning ska ske enligt 5 kap. 3 § skadeståndslagen. Av den sist nämnda paragrafen framgår att vid bestämmande av ersättning för inkomstförlust eller förlust av underhåll ska vissa särskilt angivna förmåner som den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till avräknas. Den gäller inte uttryckligen vid bestämmande av skadestånd för ideell skada.

7. När regleringen om samordning i 5 kap. 3 § skadeståndslagen infördes uttalades i lagmotiven att den principiella utgångspunkten för skadeståndsreglerna var att den skadelidande skulle försättas i samma ekonomiska situation som om skadan inte hade inträffat. Dessutom tillgodosågs hans eller hennes intresse av att få ersättning för ideell skada. Vidare angavs att det, på grund av försäkringsväsendets utbredning, torde vara betydligt vanligare att skadestånd utgår ur en ansvarsförsäkring än att det betalas av den skadeståndsskyldige själv med egna medel. Den trygghetsförsäkring som sedan hösten 1974 har gällt på större delen av arbetsmarknaden och som vid yrkesskador ger full ersättning enligt skadeståndsrättens normer ansågs vara av stort intresse i sammanhanget. Beträffande ersättning för personskada anfördes att skadeståndet borde ses som en del i ett större system, där även socialförsäringen och andra försäkringsanordningar ingick och som hade till syfte att ge den skadelidande full gottgörelse för alla uppkommande skadeföljder. Däremot fanns det inte någon anledning att den skadelidande genom detta ersättningssystem skulle erhålla mer än full ersättning för den skada han eller hon har lidit. Vid skadeståndets bestämmande borde alltså användas principer som inte ledde till vare sig över- eller underkompensation. Det angavs slutligen att till stor del hade sådana grundsatser redan utbildats i praxis och att också ersättningsanordningar av trygghetsförsäkringens typ byggde på dessa grundsatser. (Jfr prop. 1975:12 s. 99 f.)

Hindrar samordningsbestämmelsen i skadeståndslagen avräkning av ersättning för ideell skada?

8. Eftersom 5 kap. 3 § skadeståndslagen inte omfattar ideellt skadestånd har det ifrågasatts om det kunde finnas skäl att införa bestämmelser om avräkning även när skadestånd för ideell skada ska bestämmas. Personskadekommittén, som fick i uppdrag att utreda frågan, kom dock till slutsatsen att en utvidgning av samordningsreglerna till att även omfatta ersättning för ideell skada inte

borde komma i fråga (se SOU 2002:1 s. 177–188). Den inställning som kommittén gav uttryck för bygger dock inte på rättsuppfattningen att bestämmelsen i sin aktuella lydelse uteslöt att avräkning ändå kunde ske (a. SOU s. 72 f.). Allmänna principer kan således tillämpas vid sidan om de uttryckliga lagreglerna i skadeståndslagen när ersättning sammanträffar. Samordningsbestämmelsen i skadeståndslagen hindrar således inte avräkning av ersättning för ideell skada.

Avräkning enligt skadeståndsrättsliga principer

9. En utgångspunkt inom skadeståndsrätten är att ersättningen ska bestämmas enligt principer som leder till varken över- eller underkompensation (se p. 7 ovan). I anslutning till detta har i den juridiska litteraturen angetts att man inte kan uppbära både skadestånd och trafikskadeersättning för samma skada och därigenom få dubbel kompensation. Detta sägs följa redan av allmänna rättsgrundsatser. (Se Ulf K Nordenson, Trafikskadeersättning, 1985, s. 253, jfr Bertil Bengtsson och Erland Strömbäck, Skadeståndslagen. En kommentar, 4 uppl., 2011, s. 285 och Mia Carlsson, Arbetsskada, 2008, s. 128 f.)

10. Denna rättsgrundsats har även kommit till uttryck i rättsfallet NJA 2006 s. 738. I fallet hade skadelidande uppburit trafikskadeersättning för ideell skada i form av sveda och värk. Fråga var om denna ersättning skulle avräknas från det i fallet yrkade skadeståndet. Högsta domstolen uttalade att den utbetalda trafikskadeersättningen avsett att täcka samma ersättningsanspråk som det som det var fråga om i målet och följaktligen skulle det avräknas från det skadestånd som den skadelidande var berättigad till.

Bedömningen i detta fall

11. I förevarande fall rör det sig om ersättning från två olika försäkrings-system. Ersättningen utgör inte i något fall skadestånd i egentlig mening och utgår oberoende av vållande. Av båda regelverken framgår emellertid att ersättningen ska bestämmas enligt skadeståndsrättsliga regler (se p. 3 och 4 ovan). Både trygghetsförsäkringen PSA och trafikförsäkringen syftar till att undvika omgången med en skadeståndstalan. Mot bakgrund härav bör samma princip tillämpas när förmåner från flera ersättningskällor som grundas på skadeståndsnormerna sammanträffar som när ersättning från en sådan källa och skadestånd sammanträffar. Detta innebär att ersättning som tillerkänns någon ur trygghetsförsäkringen ska avräknas från trafikskadeersättningen som utgår för samma skada. Avgörande måste vara att den skadelidande inte ska underkompenseras men inte heller överkompenseras.

12. HU har genom trygghetsförsäkringen PSA fått ersättning för det lyte och men som hon åsamkades vid olyckan den 14 februari 2005. Hon har nu yrkat trafikskadeersättning för lyte och men avseende samma skada. Vid bifall till hennes talan skulle hon få dubbel ersättning. Avräkning ska således ske med det belopp som hon redan har fått. Eftersom det hon erhållit från trygghetsförsäkringen PSA överstiger vad hon i detta mål har yrkat som trafikskadeersättning ska If Skadeförsäkrings överklagande bifallas.

Rättegångskostnader

13. Med den angivna utgången är HU förlorande part och ska ersätta If Skadeförsäkring för dess rättegångskostnader vid tingsrätten, i hovrätten och i Högsta domstolen. Yrkat belopp för kostnader vid tingsrätten har vitsordats

och yrkandet i hovrätten får, liksom yrkandet i Högsta domstolen, anses skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Marianne Lundius, Gudmund Toijer, Agneta Bäcklund, Ingemar Persson och Svante O. Johansson (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Magnus Wulkan